

Література

1. Правовое регулирование криптовалютного бизнеса. Axon Partners. <http://axon.partners/wp-content/uploads/2017/02/Global-Issues-of-Bitcoin-Businesses-Regulation.pdf>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Коментар заступника Голови Національного банку України Олега Чурія щодо статусу Bitcoin в Україні 11.08.2017 р. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=53411806
4. Проект Закону України «Про обіг криптовалют в Україні» №7183 від 06.10.2017 р. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684
5. Проект закону «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» №7183-1 від 10.10.2017 р. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710
6. *Прозоров Ю. В., Ярецький О. А.* Презентація законопроекту 7183-1 (н.д. Рибалки С.В.) «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні». Матеріали Засідання Вищої Експертної Ради при Раді НБУ, м.Київ, 26.10.2017.

УДК 336.74/76

Циганова Н. В.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри банківської справи
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
N_Tsyganova@ukr.net

СУПЕРЕЧНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЕМІСІЇ ТА ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТ

Характерною ознакою сучасних грошей і грошових систем є їхня регульованість. Грошова одиниця виступає одним із символів держави і запорукою успішності національної економіки. Державна влада фактично тримається на двох фінансових стовпах: емісійний механізм і податки. Посягання на емісійну монополію держави і несплата податків — досить важкі злочини і у давні часи, і у сучасному демократичному суспільстві. Тому поява криптовалют викликає у державних регуляторів зрозумілий шок: поза їхньою сферою контролю емітуються криптовалюти, які, у тому числі, використовуються для ухиляння від сплати податків.

Глобалізаційні процеси на фінансових ринках демонструють відставання регуляторних механізмів від реалій їхнього функціонування. Так діяльність банків, розрахункові мережі, інвестиційні та товарні потоки давно перетнули національні межі. Глобальна економіка і глобальні фінансові ринки потребують глобальних розрахунків і відповідних розрахункових одиниць. До нинішнього моменту ці процеси були під регулятивним впливом держав, які контролювали емісію та обіг національних валют на зовнішніх ринках, створення регіональних грошових одиниць та розрахункових інструментів міжнародних організацій, зміни у системах розрахунків, формували системи фінансового моніторингу тощо. Однак розвиток інформаційних технологій вивів з-під впливу держави ряд сегментів, у тому числі й на фінансових ринках. Тому появу криптовалют можна розглядати як законмірний результат таких явищ, як глобалізація, інформаційне суспільство, цифрова економіка. З іншого боку ризики, які вони генерують, та загрози втрати керованості сфер відповідальності та фінансових основ діяльності держав викликають занепокоєння регуляторів фінансових ринків.

Так очільниця Федеральної резервної системи США Джанет Йеллен назвала найбільш відому криптовалюту біткоїн надто ризикованим активом, який не можна вважати надійним засобом збереження вартості і «не може бути законним платіжним засобом» [1]. Проте вона не вбачає можливості створення суттєвої загрози фінансовій стабільності в країні.

Однак інший американський регулятор — комісія з цінних паперів та бірж США не сформувала однозначного ставлення до біткоїна та інших криптовалют. Голова відомства Джей Клейтон зазначає, що Комісія визначається з позицією щодо необхідності регулювання криптовалют, законності їхньої емісії та потреби запровадження ліцензування ICO, масштабів можливих втрат для інвесторів та потреби їх захисту тощо [2]. У заяві Голови Комісії визначено проблеми та ризики, пов'язані з криптовалютами, серед яких незахищеність інвесторів, недостатнє розкриття інформації, неконтрольований рух коштів, надмірний обсяг емісії тощо. У Заяві наголошується, що ICO має ознаки шахрайських схем і закликає учасників ринку до уважності та обачливості.

Оскільки криптовалюти мають ряд суттєвих переваг, таких, як швидкість розрахунків, прозорість платежів тощо, деякі центральні банки, зокрема Банк Швейцарії, розглядають можливість введення їх до своєї фінансової системи. Голова Європей-

ського центрального банку (ЄЦБ) таку можливість відхиляє, проте звертається до керівництва національних центральних банків щодо удосконалення платіжних систем з метою протистояння привабливості криптовалют. Увага акцентується на забезпеченні можливості здійснювати транзакції миттєво та цілодобово [3]. У цілому ж Маріо Драгі вважає, що у ЄЦБ немає достатніх повноважень для регулювання криптовалют [4].

Голова Центрального банку Австрії та член Ради керуючих ЄЦБ Евальд Новотни вважає, що операції з криптовалютами підлягають регулюванню, зокрема їх учасники мають бути ідентифіковані і сплачувати податки (податок на додану вартість) [5]. На його думку, криптовалюти не несуть значної загрози для стійкості світової фінансової системи, проте можуть бути використані у схемах відмивання брудних коштів.

Щодо оподаткування операцій з криптовалютами, то перші кроки держрегуляторами вже зроблені. У квітні 2014 р. податкове управління США віднесло криптовалюти до майна, на підставі чого можна було здійснювати обмін однотипних активів без сплати податків (стаття 1031). Але з 2018 р. ситуація зміниться. Президент США підписав законопроект, відповідно до якого поняття «власність» звужиться лише до матеріальних активів, до яких не належатимуть криптовалюти. З 01.01.2018 р. подібні операції можливі лише з нерухомістю. Тому трейдери мають сплачувати податки з операцій з криптовалютами [6].

Ряд центральних банків, вбачаючи суттєві ризики та загрози операцій з криптовалютами, почати застосовувати обмеження у цій сфері. Оскільки значний обсяг операцій з криптовалютами здійснюються в Китаї (близько 80 % транзакцій), регулятори саме цієї країни висловлюють серйозну стурбованість пов'язаними з ними ризиками. Віце-керуючий Народним банком Китаю (НБК) Пан Гонгшенг наголосив на загрозові перспективу розвитку даного сегменту ринку без суттєвих регулятивних заходів [7]. Ще на початку вересня 2017 р. ряд урядових структур на чолі з НБК оголосили ІСО незаконним методом фінансування, а згодом криптовалютним біржам було заборонено обслуговувати торги криптовалют в парах з фіатними грошима та залучати нових клієнтів.

Ряд ісламських держав висловлюють занепокоєння щодо відповідності крипто валют та операцій з ними законам ісламу. Так у серпні 2017 р. в Єгипті була створена площадка для торгівлі біткоїнами, що викликало критику з боку головного муфтія краї-

ни Магді Ашора і влада країни ввела обмеження щодо здійснення таких операцій.

Позиція інших країн прямо протилежна: вони працюють над створенням власних криптовалют і прагнуть вирішити при цьому ряд внутрішніх проблем та покращити економічне становище. Так президент Венесуели неодноразово наголошував на можливості і зацікавленості у створенні власної криптовалюти El Petro та виділенні 5 млрд. барелів нафти для її підкріплення, що є новим у функціонуванні криптогрошей. Це розглядається як ймовірний шлях виведення країни із довготривалої кризи та подолання економічних санкцій з боку США. У Російській Федерації президент доручив відповідним держструктурам визначити можливість створення «крипторубля», щоб полегшити міжнародні фінансові санкції. Ці можливості розглядають також центральні банки та урядові структури ряду розвинених країн та країн, що розвиваються. Національний банк України також вивчає можливість створення власної криптовалюти та наслідки цього.

Популярність криптовалют посилюється специфікою посткризового регулювання центральних банків, спрямованого на «розігрів» економіки шляхом нарощування пропозиції грошей. Однак у разі несприйняття реальним сектором приросту грошової маси надлишок пропозиції залишається на фінансових ринках і спрямовується у найбільш привабливі його сегменти, де формуються фінансові бульбашки. У даний момент ми спостерігаємо її швидке формування на ринку криптовалют. І це не може не викликати занепокоєння. Для вітчизняної фінансової системи це може мати негативні наслідки.

Монетарній політиці ХХІ ст. притаманний популізм, що призводить до хронічної невідповідності динаміки грошової пропозиції та реальних потреб економіки, деформує ринкові регулятивні механізми. Прагнення Федеральної резервної системи США використати грошову та товарну експансію на початку століття сформувало «бульбашку» на ринку нерухомості, що спровокувало масштабну фінансову кризу. Тому у ситуації, що формується на даний момент, це потрібно враховувати. Привабливість криптовалют для інвесторів посилюється відсутністю «тихої гавані» як наслідок недовіри до провідних валют світу в результаті політики центральних банків, що базується на зниженні валютних курсів та процентних ставок. В Україні це посилюється недовірою інвесторів до банківської системи, національної валюти, правовою незахищеністю тощо.

США, країни Європи, Японія, Австралія та ряд інших країн активно працюють над формуванням правових засад функціонування криптовалют. Проте це глобальна проблема і повинна вирішуватися на глобальному рівні. Недостатня кооперація і співпраця держрегуляторів при вирішенні глобальних проблем може знижувати ефективність прийнятих рішень.

Література

1. Fed chair calls bitcoin «highly speculative» // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://money.cnn.com/2017/12/13/investing/bitcoin-janet-yellen-federal-reserve/index.html?utm_source=feedburner&utm_medium=feed&utm_campaign=Feed%3A+rss%2Fmoney_latest+%28CNN+Money%3A+Latest+News%29
2. Statement on Cryptocurrencies and Initial Coin Offerings // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.sec.gov/news/public-statement/statement-clayton-2017-12-11>
3. ECB tells banks to embrace instant payments to beat Bitcoin // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.reuters.com/article/us-ecb-bitcoin-mersch/ecb-tells-banks-to-embrace-instant-payments-to-beat-bitcoin-idUSKBN1DU11O>
4. Марио Драги: у Центробанка ЕС нет полномочий запрещать биткоин // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://forklog.com/mario-dragi-u-tsentrobanka-es-net-polnomochij-zapreshhat-bitkoin/>
5. ECB governor calls for tax, regulation on bitcoin // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dailymail.co.uk/wires/afp/article-5231041/ECB-governor-calls-tax-regulation-bitcoin.html>
6. Сделки с криптовалютами в США будут облагаться налогами // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://finance.bigmir.net/news/89225-Sdelki-s-kriptovalutami-v-SShA-bydyt-oblagatsya-nalogami>
7. Центробанк Китая назвал «благотворным» запрет ICO // [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://forklog.com/tsentrobank-kitaya-nazval-blagotvornym-zapret-ico/>